Kannanotto: Hermostovalmennukset ja primitiiviheijasteisiin kohdistuvat hoidot lapsilla

Me lasten terveyden, kehityksen, mielenterveyden ja kuntoutuksen parissa työskentelevät ammattilaiset olemme huolestuneita niin sanottujen hermostovalmennusten sekä primitiiviheijasteiden “integrointiin” tähtäävien hoitojen yleistymisestä lapsilla ja lapsiperheissä.
Viime vuosina lapsille suunnattujen hermostovalmennusten ja primitiiviheijasteisiin kohdistuvien hoitojen tarjonta on lisääntynyt. Palveluissa kuvataan, että normaaleja kehitykseen kuuluvia ilmiöitä voidaan hoitaa erilaisin harjoittein ja manuaalisin menetelmin. Näitä menetelmiä markkinoidaan usein laaja-alaisina ratkaisuina esimerkiksi oppimisen, keskittymisen, unen tai käyttäytymisen haasteisiin.
Primitiiviheijasteet ovat normaali osa varhaista kehitystä. Ne ovat synnynnäisiä, keskushermoston ohjaamia vasteita, jotka tukevat vastasyntyneen selviytymistä ja häviävät normaalisti hermoston kypsyessä. Käsitys primitiiviheijasteiden “päälle jäämisestä” tai niiden “integroinnista” ei perustu nykyiseen ymmärrykseen hermoston toiminnasta. Vaikka primitiiviheijasteiden merkitystä neurokehityksessä on tutkittu, heijasteiden arviointimenetelmistä ei ole luotettavaa tutkimustietoa. Myöskään uskottavaa tieteellistä näyttöä niiden pitkittymisestä tai ”sammuttamiseen” perustuvien menetelmien vaikuttavuudesta ei ole.

Keskeiset huolenaiheet

Hermostovalmennusta ja primitiiviheijasteisiin kohdistuvia hoitoja tarjotaan hyvin vaihtelevalla koulutustaustalla, eikä palveluiden tarjoajilla välttämättä ole terveydenhuollon koulutusta tai riittävää ymmärrystä lapsen tavanomaisesta kehityksestä tai sen häiriöistä. Tällöin vaarana on, että lapsen terveyden, kehityksen, toimintakyvyn tai psyykkisen hyvinvoinnin kannalta keskeisiä tekijöitä jää tunnistamatta ja asianmukainen diagnostiikka, hoito tai kuntoutus viivästyy. Esimerkiksi kehitysviiveen tai psyykkisen häiriön oireiden hoitaminen primitiiviheijasteiden ”sammuttamisella” voi viivästyttää vaikuttaviksi todettuihin palveluihin ohjautumista ja lisätä myöhempää palvelutarvetta.

Hoitoja markkinoidaan laajoilla ja osin perusteettomilla terveysväitteillä, ja perheille voi syntyä virheellinen käsitys siitä, että kyseessä on terveydenhuollon hyväksymä menetelmä. Primitiiviheijastehoitoihin liittyy riski tarpeettomista kustannuksista, perheiden huolen lisääntymisestä sekä terveydenhuollon resurssien epätarkoituksenmukaisesta käytöstä. Lisäksi herää vakava huoli hoitojen turvallisuudesta ja vastuukysymyksistä, koska palveluita tarjoavat myös henkilöt, joihin ei sovelleta terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevia velvoitteita, vastuita ja valvontaa.

Suositukset

Yhdistykset suosittelevat, että lapsen kehitykseen liittyvät vaikeudet arvioidaan ensisijaisesti terveydenhuollossa. Vanhemmille tulee tarjota selkeää ja luotettavaa tietoa lapsen tavanomaisesta kehityksestä. Lääketieteellinen arviointi on tarpeen esimerkiksi neurologisten, neurokehityksellisten, somaattisten tai psykiatristen häiriöiden tunnistamiseksi. Kuntoutuksen ja käytettävien hoitomenetelmien tulee perustua lapsen yksilölliseen arviointiin sekä ajantasaiseen ja laadukkaaseen tieteelliseen näyttöön.

Yhdistykset korostavat, ettei lapsille tule suositella hermostovalmennuksia eikä primitiiviheijasteiden ”integrointiin” tähtääviä hoitoja, sillä tieteellistä näyttöä niiden tehosta ei ole eikä hoidoille ole esitetty uskottavaa biologista tai neurofysiologista perustaa. Tämä on erityisen tärkeää, koska lapsen varhainen kehitys on monitekijäinen prosessi, jota ei voida yksinkertaistaa yksittäisiin reflekseihin tai niiden ”integrointiin”. Lapset ovat erityisen haavoittuva potilasryhmä, ja heidän hoitonsa tulee perustua tutkittuun tietoon.

Suomen Lastenneurologinen yhdistys ry, puheenjohtaja Outi Saarenpää-Heikkilä

Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry, puheenjohtaja Ilona Luoma

Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry, puheenjohtaja Liisa Viikari

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry, puheenjohtaja Kirsi Wikman

Sensorisen integraation terapian yhdistys ry, puheenjohtaja Mari Virkkala

Lasten Fysioterapia ry, puheenjohtaja Silja Rauhansalo

Viitteet:

Futagi Y et el. The grasp reflex and moro reflex in infants: hierarchy of primitive reflex responses. Int J Pediatr,2012

Zafeiriou DI. Primitive reflexes and postural reactions in the neurodevelopmental examination. Pediatr Neurol,2004